

(/)

🏠 (/) > Lokalhistorie (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

> Rudkøbing



← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/soenderjyske-aarboeger-2021>)

Rudkøbing

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 140

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/rudkoebing&title=))

Niels Høirup og Peter Dragsbo

Rudkøbing. En historie om købstadens udvikling og kulturmiljøer

Langelands Museum 2022. 140 sider illustreret, 198 kr.

Af Per Ole Schovsbo

Langelands hovedstad, Rudkøbing, har et typisk middelalderligt bynavn opkaldt efter "rud" skovrydning, og købstaden anses for at være anlagt i 1100-tallet, formentligt i samme periode som den ældste del af Tranekær Slot. 1287 fik Rudkøbing sine første bevarede købstadsprivilegier og i løbet af de efterfølgende politiske begivenheder kunne Langeland, ligesom Ærø være blevet en del af hertugdømmet Slesvig, men forblev en del af kongeriget. Det er begrænset, hvad man ved om Rudkøbing i den ældre middelalder, så de to forfattere bringer for en sikkerheds skyld tre bykort med hver sin version af byen i 1410.



Et løssark med transparent kort over Rudkøbing i dag bag i bogen er i samme målestok som de nytegnede bykort. Det gør, at man som udenforstående kan følge med i de mange henvisninger til lokale forhold.

Renæssancen var en opgangstid for danske købstæder på grund af handel med korn og kvæg samt udskibning af stude. At Rudkøbing imidlertid ikke fik så meget ud af det, skyldes den udbredte handel og smugleri udenfor byen i de sydfynske farvande, udført af fiskerne, bønderne og hovedgårdene. Forfatterne vælger at fremlægge de rekonstruerede bykort i kun to versioner i det herrens år 1640. Nedslagsåret er valgt, fordi det ligger efter store bybrande og før den store Svenskekrig (1657-60), hvor Rudkøbing blev næsten jævnet med jorden og befæstet med volde og grave.

Bogens fæstningskort år 1659 er tegnet på grundlag af Puffendorfs lidt overdrevne værk om Carl 10. Gustavs bedrifter. Anlæggenes udstrækning er usikker på grund af de meget få arkæologiske og byhistoriske kilder. Til gengæld bringer forfatterne denne gang kun én version af bykortet, men det afviger ganske meget fra kortet i Resens Atlas stukket i 1677. Det skal man i øvrigt heller ikke stole blindt på, som forfatterne skriver.

Efter svenskekrigene blev Rudkøbing genopbygget, antallet af indbyggere steg og søhandelen blomstrede. Langeland var siden 1358 et kongeligt len (kaldet Tranekær len) indtil 1659, hvorefter det blev omdannet til lensgrevskabet Langeland af storkansler Frederik Ahlefeldt, der også var kongens amtmand over Tranekær amt. Byens gårde og huse omkring 1700, der endnu præger kulturmiljøet omkring kirken, får solid omtale ligesom et par rige borgere og deres bedrifter.

Fra midten af 1700-tallet er bevaret kort og prospektmateriale, der viser byens udseende. Men det er i visse tilfælde usikkert, om korttegnene har kopieret og revideret ældre kort og prospekter uden at have været i Rudkøbing. Man tegnede jo ikke efter landmåling men efter prospekt. Det rekonstruerede bykort 1761 støtter sig også til taksationen, der på kgl. foranledning blev udført til brug for brandforsikringerne på grund af tabene ved de store bybrande i København og en række købstæder i 1720'erne.

Den florissante tid efter midten af 1700-tallet blev afbrudt af krigen mod England. Forfatterne fortæller om 9.000 spanske soldater, der havde gjort oprør mod Napoleon. De havnede på Langeland i august 1808 og blev herfra sejlet til Sverige og siden til Spanien af englænderne. Det var en storstilet manøvre, som Frederik Ahlefeldt-Laurvigen til Tranekær var behjælpelig med. Han stod i øvrigt for landeværnet og kystmilitsen på Langeland og levede livet fuldt ud med sit hof indtil statsbankerotten satte en stopper for festlighederne og Ahlefeldt-Laurvigen, der blev sat under administration.

Årene efter statsbankerotten i 1813 og tabet af Norge i 1814 var fattige, bl.a. fordi eksporten af korn til England og Norge og Frankrig faldt bort. Henimod 1830 lysnede det, og store pakhus og købmandsgårde skød op, ikke mindst fordi Rudkøbing var blevet mellemstation for import af korn fra baltiske lande til

Syd Norge. En del af disse gårde er bevaret til vore dage især i Nørregade og Østergade. På grund af den øgede sejlads blev havnen forbedret og udbygget med to havnebassiner, et værft og en fiskerihavn.

Industrialiseringen med dampmaskiner, jernstøberier og grundmurede bygninger prægede også Rudkøbing fra 1850 og fremefter. Byen blev udvidet bl.a. med fine grundmurede huse i Ørstedgade og et fornemt rådhus med festlokale og arrest, samt traktørsteder og strandpavilloner omkring byen. De følgende årtier er dokumenteret af fotos, tegninger og nytegnede bykort og forfatterne er mere optaget af de lokale forhold og bymiljøer end tidligere. Vi følger således de ældste beskrivelser af Rudkøbing i Trap: Danmark, byens borgeres økonomiske forhold og politiske holdninger, nye institutioner så som Håndværker- og Industriforeningen, Realskolen, Indre Missions Bethesda – men også udbygningen af jernbaner og færger. De første villakvarterer, sygehuset, svineslagteriet og Rudkøbing havn som kulturmiljø.

Resten af bogen fortæller om åbningen af Langelandsbroen i 1962, nedlæggelsen af færgefarten til Svendborg, åbningen af Spodsbjerg-Tårs færgefart, lukning af mange uddannelsesinstitutionerne som følge af den politisk besluttede centralisering i 1970'erne. Forfatterne fortsætter deres beskrivelse af den moderne by, der blev præget af byplanlægning og trafikdifferentiering, stilleveje, gågader – og bestræbelser for at bevare de gamle bymiljøer. De førte til udarbejdelse af en bevarende lokalplan for Rudkøbings bymidte. Bogen rundes af med et udblik over nutidens Rudkøbing og en litteraturliste.

Det er stedkendte og professionelle folk, der her samler og fremlægger allerede kendt stof og tilføjer egne vinkler, iagttagelser og nyere undersøgelser til en respektindgydende formidling af Rudkøbing historie og kulturmiljø fra de tidligste tider til vore dage - dog uden noteapparat, der ville have glædet de særligt interesserede. Ligesom bogens layout og tryk er bogens disposition og fortællestil beundringsværdig og misundelsesværdig. Arbejdet viser med al ønskeligt tydelighed, at købstædernes historie er en væsentlig del af den nationale kulturarv og den lokale identitet. Store danske provinsmuseer påstår jo i vore dage det modsatte og lukker deres undersøgelser og udstillinger om lokal- og byhistorie – for i stedet at give plads til kulturelle oplevelser. Derfor har vi brug for flere gennemarbejdede og ajourførte værker om danske købstæder – og bogen om Rudkøbing burde være selve forbilledet.

[Historie-online.dk, den 23. marts 2022]

← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/soenderjyske-aarboeger-2021>)

SE RELATEREDE ARTIKLER



HESTEKRAFT

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/hestekraft>)



(<http://www.historie-online.dk/boger/kort-som-kilde>)
(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/lokal-og-slaegtshistorie/hestekraft>)